

[**Jørgen Peder Hansen.**]

det måtte være belejligt, vil anvende basis-toldsatserne pr. 1. marts 1960.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale de stillede ændringsforslag til vedtagelse.

Jørgen Jensen: Under anden behandling rejste jeg det spørgsmål, om vi ikke burde gøre denne lov tidsbegrænset. Det konservative folkepartis ønske herom ....

Formanden: Forhandlingen drejer sig kun om ændringsforslagene.

Jørgen Jensen: ..... er imødekommet under udvalgsarbejdet, og mit parti kan herefter stemme for ændringsforslag nr. 3. Ligeledes kan vi stemme for de tekniske ændringer, som er indeholdt i ændringsforslagene nr. 1 og 2.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Ændringsforslagene nr. 1-3
vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sættes derefter til forhandling.

Jørgen Peder Hansen: Jeg skal under henvisning til mine bemærkninger ved anden behandling og mine bemærkninger angående ændringsforslagene i dag indstille lovforslaget som helhed til vedtagelse.

Jørgen Jensen: Jeg vil gerne have lov til at gå ud fra, at det er den højtærede finansministers bestemte hensigt straks, d. v. s. i forbindelse med lovens ikrafttræden, at gå over på brugstariffen, således at de nuværende toldsatser fastholdes, indtil en modsat beslutning tages af den højtærede finansminister med tilslutning af det udvalg, der skal nedsættes. Herudover vil jeg understrege, at denne lov er en told- og handelspolitisk foranstaltning. Det er ikke en fiskal lov, der skal gøre det muligt for regeringen let og hurtigt at skaffe flere penge i statskassen både ved højere told og ved dermed hørende afgifter. Jeg vil værdsætte, om den højtærede finansminister her ved tredjebehandlingen ville fremkomme

med en kort, men ganske klar erklæring om, at han er enig med mig heri.

I denne forbindelse tænker jeg især på motorafgifterne. Skulle den legale tarif på et vist tidspunkt blive sat i kraft, vil det automatisk betyde, at omsætningsafgiften på motorkøretøjer stiger kraftigt, og denne ekstrabeskatning vil være en urimelighed. Derfor vil det i en sådan situation være på sin plads at nedsætte motorafgifterne på en sådan måde, at det samlede provenu af told og omsætningsafgift forbliver uændret. Dette kan, så vidt jeg kan se, lade sig gøre, uden at man bryder GATTs regler om såkaldt national behandling, for så vidt angår indenlandske afgifter. I tilfælde af at de legale satser skal anvendes, vil mit parti i hvert fald gøre sit til, at motorbeskatningens samlede provenu ikke forøges.

Jeg kan herefter anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Finansministeren (Kjeld Philip): Jeg vil gerne bekræfte, at det er hensigten, så snart loven træder i kraft, at lade brugstariffen være gældende.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 108 stemmer mod 29; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov nr. 102 af 31. marts 1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger [af Chr. Madsen m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1745, fremsættelsen i tidenden sp. 4008).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Handelsministeren (Lars P. Jensen): Det ærede medlem hr. Chr. Madsen og andre ærede medlemmer af socialistisk folkeparti har fremsat det forslag til lov om ændringer

[Handelsministeren.]

i lov nr. 102 af 31. marts 1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger, som nu er sat på dagsordenen.

Lad mig straks sige, at dette lovforslag kan jeg ikke tiltræde, men må fraråde dets gennemførelse. Uden at ville foretage en detaljeret gennemgang på nuværende tidspunkt af de enkelte bestemmelser i lovforslaget skal jeg dog gøre opmærksom på, at en gennemførelse af forslaget, så vidt jeg kan skønne, og så vidt monopolmyndighederne kan skønne, ikke vil være velegnet til at sikre en stabil prisudvikling, ligesom jeg i øvrigt betvivler, at lovforslagets gennemførelse ville betyde noget fremskridt — i den retning, som det ærede medlem ønsker — i forhold til den gældende monopollovgivning.

Herudover vil jeg gerne benytte lejligheden til at fremsætte nogle betragtninger om regeringens syn på de problemer, der foreligger med hensyn til pris- og avanceudviklingen i den kommende tid.

Spørgsmålet er, i hvilket omfang de stigende pengeindkomster vil udøve et pres på pris- og omkostningsniveauet. Visse forhold i den økonomiske situation vil lægge en naturlig bremse på sådanne tendenser. Navnlig den liberalisering af vareimporten, der er gennemført i de senere år, har gjort konkurrencen udefra effektiv for et langt bredere vareområde end tidligere. Hertil kommer, at den indenlandske konkurrence, både inden for produktionen og i handelsleddene, er blevet mere effektiv, bl. a. som følge af udviklingen i nye produktions- og omsætningsformer. På alle sådanne områder, hvor konkurrenceøkonomien gør sig gældende, vil den enkeltes mulighed for at forhøje priser og avancer være begrænset.

Store dele af produktionen og omsætningen er imidlertid stadig præget af konkurrencebegrænsning enten som følge af dominerende enkeltvirksomheder eller som følge af aftaler. For dette områdes vedkommende er pris- og avanceudviklingen imidlertid underlagt monopoltilsynets kontrol. Det er i denne forbindelse af betydning, at alle prisforhøjelser, i henhold til monopollovens § 24, der ønskes gennemført inden for områder, hvor der er konkurrencebegrænsning, ikke vil kunne sættes i kraft uden monopoltilsynets forudgående godkendelse. Denne

bestemmelse må tillægges særlig betydning i den foreliggende situation; men tilsynets løbende gennemgang af konkurrencebegrænsende aftaler og bestemmelser vil også kunne få prisstabiliserende betydning ved at forøge det område, hvor konkurrencen er virksom.

Imellem disse to yderpunkter af prisdannelsen — det konkurrenceprægede markedsområde og det område, der henhører under monopolloven — ligger imidlertid et ikke ubetydeligt vareområde, hvor konkurrencen ikke kan karakteriseres som effektiv, uden at der dog er tale om konkurrencebegrænsning i monopollovens betydning. Denne markedssituation foreligger bl. a., hvor konkurrence udefra ikke er aktuel, og hvor den indenlandske konkurrence er mindre virksom som følge af sådanne forhold som træghed i prisdannelsen, stærk varedifferentiering, lokale markedsafgrænsninger o. lign. Inden for dette område kan udviklingen indebære en risiko for, at en stigende efterspørgsel resulterer i prisforhøjelser, der er motiveret ikke alene af forøgede omkostninger, men også avanceforøgelser, der f. eks. gennemføres i form af en traditionel, procentvis avanceberegning.

I forbindelse med overenskomstsituationen i 1956 var man opmærksom på risikoen for, at en forhøjelse af arbejds lønningerne kunne resultere i betydelige avanceforhøjelser inden for netop dette område. Med henblik på at imødegå en sådan udvikling gennemførte man lov nr. 135 af 25. maj 1956, loven om indseende med priser. Efter denne lovs hovedbestemmelse kan monopoltilsynet foretage undersøgelser af pris- og avanceforholdene på konkrete områder, men efter anmodning af forbruger-, producent- eller handelsorganisationer, hvis tilsynet i øvrigt finder, at prisdannelsen her kan være urimelig; når en sådan undersøgelse har fundet sted, påhviler det monopoltilsynet at orientere offentligheden om resultatet af undersøgelsen.

Denne lov kan vel i nogen grad karakteriseres som en beredskabslov, der får sin særlige betydning i situationer, hvor udviklingen indebærer risiko for en urimelig prisdannelse og avanceudvikling. De undersøgelser, der har været gennemført i henhold til loven, har utvivlsomt været nyt-

[Handelsministeren.]

tige, bl. a. fordi forbrugernes prisbevidsthed herigennem er blevet fremmet. At loven har relativt mindre betydning i perioder med stabile priser, ligger i sagens natur.

Man kan sige, at den situation, som nu foreligger, i flere henseender minder om den situation, der gav anledning til lovens gennemførelse. De forøgelser af pengeindkomsterne, det nu drejer sig om, er dog tilsammen væsentlig større end de lønforhøjelser, der blev gennemført i 1956, ligesom de nuværende muligheder for en produktionsforøgelse på kort sigt ikke er så store som dengang, hvor ledige produktionskræfter var til rådighed. Men på den anden side er konkurrencen i dag utvivlsomt mere effektiv inden for et større vareområde end på daværende tidspunkt.

Monopoltilsynet kan altså ikke i kraft af denne lov foretage undersøgelser, men skal afvente opfordring udefra.

Regeringen har overvejet en ændring i loven om indseende med priser, der pålagde direktoratet at foretage undersøgelser, men kom efter disse overvejelser til det resultat, at en opfordring fra regeringen til monopoltilsynets direktorat var den rigtige vej at gå.

Derfor bad jeg på regeringens vegne monopoltilsynets direktorat om til brug for regeringens overvejelser om gennemførelsen af en økonomisk politik, der i videst muligt omfang fastholder pris- og omkostningsniveauet og hermed konkurrenceevnen over for udlandet, i de kommende måneder nøje at følge den almindelige prisudvikling med særligt henblik på at søge klarlagt, i hvilket omfang indkomstforøgelserne medfører prisstigninger på områder, hvor konkurrencen ikke er tilstrækkelig effektiv, og hvor udviklingen måtte indebære risiko for kumulative prisstigningstendenser.

Jeg bad endvidere monopoltilsynet om inden udgangen af september måned til handelsministeriet at afgive en redegørelse, ja, ikke blot en redegørelse, men tillige en indstilling om, hvorvidt monopoltilsynets direktorat på grundlag af de foreliggende oplysninger og det materiale, monopoltilsynets direktorat i øvrigt har, finder, at en udbygning af den gældende lovgivning — det være sig monopoltilsynsloven eller

loven om indseende med priser eller måske dem begge — vil være påkrævet for at modvirke en uheldig udvikling i prisniveauet.

Jeg har på et møde den 1. juni meddelt erhvervene, at regeringen havde truffet en sådan beslutning, og bad erhvervene om at ville hjælpe monopoldirektoratets folk med at foretage en sådan undersøgelse; der blev fra samtlige erhvervs side givet tilsagn herom.

Gennem denne eller disse undersøgelser vil der blive tilvejebragt et materiale, der vil give gode holdepunkter for en bedømmelse af, om mere indgribende foranstaltninger er påkrævet og i så fald hvilke.

Ordføreren for forslagsstillerne (Chr. Madsen): Jeg er jo ikke i stand til at kunne takke den højtærede handelsminister. Det, den højtærede minister lægger op til, er, at man skal registrere prisudviklingen fra nu af og til september og så måske på baggrund deraf fremsætte et forslag om en ordning, hvorefter man kan kontrollere udviklingen på dette område. Den højtærede handelsminister siger, at det lovforslag, vi har fremsat, ikke er tilstrækkeligt. Det vil vi heller ikke påberåbe os. Vi indrømmer, at det forslag, vi har lavet, har vi lavet i hast, og vi har udarbejdet lovforslaget ud fra den opfattelse, at det skulle indeholde så lidt som muligt, for at der så kunne være mulighed for at få det gennemført i denne samling. I vore overvejelser indgik, at hvis man ændrede alt for meget i paragrafferne i den nugældende lov, ville det blive betydelig vanskeligere at gennemføre lovforslaget. Nu er vi altså i den situation, at første behandling finder sted på et tidspunkt, hvor der ikke er nogen mulighed for udvalgsarbejde, for at arbejde med vort lovforslag, og der er heller ikke mulighed for at få det gennemført. Så kan man selvfølgelig komme med en hel del principielle betragtninger, og det vil jeg benytte lidt af tiden til.

Som sagt har vi ikke været indstillet på at lave lovforslaget særlig fyldstgørende, og vi havde været villige til, hvis der havde været tid dertil og mulighed derfor, at gennemgå det i særdeleshed med den højtærede handelsminister og det store socialdemokrati for at få forslaget endnu skarpere.

Vi har set de udtalelser, der er kommet

[Chr. Madsen.]

fra De samvirkende Fagforbund og fra de forskellige organisationer om, at man ønsker kontrol med priser og avancer. Disse ønsker udspringer af mange forskellige hensigter og ud fra mange forskellige erfaringer. Arbejderne ved jo, at når man får lønforhøjelser, er der stor tilbøjelighed til, at disse lønforhøjelser opsiges og afleveres ved prisstigninger og skattestigninger. Det er en erfaring, som arbejderne har høstet næsten efter hver eneste overenskomst-situation i årene, der er gået, og det materiale, der foreligger om denne sag, siger en del herom. Jeg tænker på den betænkning, der blev afgivet i 1956 om samarbejde mellem økonomiske faktorer her i landet. Deri siges, at man kan ikke være tilfreds med udtalelsen om, at konkurrence skulle klare alle problemerne, for det kan den ikke.

Mange erhvervsdrivende har mulighed for at forhøje deres indtægter, for selv at bestemme, hvor meget de skal tjene, fordi de simpelt hen ikke er underlagt konkurrence, fordi de simpelt hen aftaler priser og inden for deres erhvervsorganisationer gør en hel del for at opretholde store fortjenester. Ja, man ser endda i betænkningen, at disse avancer muligvis er alt for høje i forvejen; noget lignende sagde man i en leder i Aktuelt, efter at problemet var blevet behandlet i De samvirkende Fagforbund, idet man skrev, at disse avancer sikkert ligger for højt. Der er ingen grund til at betænke sig med hensyn til indgreb; det skulle gøres hurtigst muligt. Jeg tror også, det var Aktuelt, der skrev, at man har en tilbøjelighed til, når der kommer prisstigninger, så at lægge faste procenter på varepriserne; det har man gjort gennem mange år, og man har derfor efterhånden ikke noget reelt beregningsgrundlag for, hvor meget man egentlig skal have i avance og prisstigning på en vare.

Vi har endvidere den opfattelse, at hvis man kunne få alt det, der foregår inden for handel og erhverv, frem til offentlig-

hedens kendskab, ville befolkningen muligvis kunne behandle det problem på en helt anden måde end nu, og organisationerne ville også have muligheder for at tage en helt anden stilling ikke alene til overenskomstforhold, men til meget andet. Man har den opfattelse — og den er sikkert rigtig — at de skjulte priser, alt, hvad der foregår ved aftaler, alt, hvad der foregår inden for erhvervene, er af en sådan art, at det ikke har noget med rimelighed at gøre. Når arbejderne skal have deres lønninger fastsat, når diskussionen drejer sig om dette problem, så fremkommer der fra alle kredse udtalelser om, at der skal vises samfundshensyn, og at arbejderne skal være forsigtige med deres krav. Når overenskomstsituationen så på den ene eller den anden måde er blevet tilendebragt, ser man ikke meget til forsigtigheden i andre organisationer, den får man ikke ret meget at vide om. Man ser desværre, at nogle få øre i løntillæg forsvinder ved, at erhvervene har mulighed for over deres priser og avancer at kunne inddrage disse penge.

Når vi i vort lovforslag siger, at der skal sikres rimelige priser, vil man naturligvis spørge: hvad er rimeligt? Det er nok meget svært at sige, hvad der er rimelige priser i alle varegrupper, for hver branche ser på problemet ud fra sit eget syn, ud fra sine egne interesser. Under overenskomstsituationen sagde man til arbejderne, at en ugeløn på 250 kr. egentlig var rimelig, men da man pressede dem til at gå ind for forligsforslaget, og da man her i tinget skulle ophøje forligsforslaget til lov, mente man, at en rimelig løn lå langt under 250 kr.; man kom til et sted mellem 210 kr. og 220 kr. Hvis man anlagde rimelige betragtninger inden for handelen og andre erhvervsgræne ud fra samme målestok, tror jeg der ville være meget utilfredshed med, at rimeligheden skulle forstås på den måde. Kan man optræde over for én samfundsgruppe med rimelighedsbetragtninger af den art, må det vel også være en slags målestok over for andre befolkningsgrupper.

[Chr. Madsen.]

Vi har i vort lovforslag skrevet, at ved bedømmelsen af, om priser og avancer er rimelige, skal der tages hensyn til, at produktionsfaktorerne udnyttes på en samfundsmæssigt forsvarlig måde. Jeg indrømmer, at denne sætning, der faktisk er den eneste tilføjelse til § 11, kan være uforståelig. I forvejen står der i monopolloven, at bedømmelsen af, om priserne er urimelige, skal ske på grundlag af forholdene i virksomheder, der efter de foreliggende omstændigheder drives på en teknisk og kommercielt hensigtsmæssig måde. Denne sætning er lige så uforståelig som den, vi har sat ind, men baggrunden er, at man inden for industrierne, når der skal fastsættes pris på en vare, tager den dårligste industri og går ud herfra og siger, at denne industris produktionsomkostninger skal danne grundlag for varens pris, også i industrier, hvor man har produktionsomkostninger af en anden art. Jeg vil nævne en industri, hvor jeg tror dette gør sig gældende, andels-cementfabrikken i Ålborg, der sammen med F. L. Smidthkoncernen producerer den cement, vi bruger her i landet, og desuden eksporterer store portioner. Det er vel rimeligt, at denne andelscementfabrik kører på en anden facon end F. L. Smidth; det ene sted har man måske en gammeldags produktionsform, det andet sted en hypermoderne, og det er altså den gamle produktionsform, der danner grundlag for fastsættelsen af priser for cement her i landet. Noget lignende gjorde sig gældende med hensyn til fremstilling af kakkelovnsrør, dengang man brugte mere af den slags, end man gør nu. Da blev det også fremført i debatten, at man ud fra de virksomheder, der kørte dårligt, fastsatte prisen for hele landet. Jeg kan ikke sige, om dette er hug- og stikfast, for man har simpelt hen ikke nogen mulighed for at konstatere, om det er rigtigt; man får ikke offentlige beregninger, officielle papirer, meddelelse om, hvad der foregår på det område. Men det er arbejderbevægelsen i høj grad interesseret i at få noget at vide om, og det er bl. a. det, vi har haft i tankerne; vi mener, at det burde være officielt, så at hvert eneste menneske kunne se, hvad der foregår inden for industrierne med hensyn til fastsættelse af avancer og priser.

Jeg vil også nævne et andet eksempel. I aftes, da det var godt vejr, sad jeg på en almindelig fortovsrestaurant udenfor under en azurblå himmel og købte mig en øl. Den kostede 3 kr. 25 øre med betjening. Jeg gik om bord i en førsteklases salon og købte den samme øl. Den kostede 1 kr. 95 øre med betjening. Der er vel ikke ret mange mennesker, der begriber, hvorfor der skal være så stor forskel på de priser, men det er vel noget, der foregår i hver eneste branche. På hvert eneste sted, hvor der handles i dag, forhøjer man priserne, og man hører næsten alle steder fra: hvad er egentlig meningen med det, hvordan finder man frem til den beregning? Vi ser i dagbladene, at mange industrier og offentlige institutioner, rutebilerne, og hvad ved jeg, meddeler, at deres priser skal forhøjes med 20 pct. Arbejderne inden for industrien fik en lønforhøjelse, der er mindre end 7 pct.; tjenestemændene fik en lønforhøjelse, der ligger mellem 12 og 14 pct., men nu kommer altså erhvervene og mange institutioner og siger, at prisforhøjelsen skal være 20 pct.

Jeg vil nævne et andet eksempel: fra byggeområdet. Statsskovene her i landet tilvirker en hel del tømmer, der bruges i byggeindustrien. Priserne er temmelig høje; mange mener, at de ligger alt for højt. Statsskovene driver vel også prispolitik. Jeg ser af de beretninger, der ligger inde i læsesalen, at det økonomiske resultat for statsskovene her i landet er temmelig godt; der er millionoverskud. Jeg ved ikke, om disse statsskove og disse offentlige institutioner driver en prispolitik, der går ud på at billiggøre råprodukterne inden for byggeområdet. Ingen ved noget om det. Der findes ikke nogen papirer herom; der er ikke nogen, der ved noget om, hvordan statsskovene beregner deres priser, om det er i forhold til, hvad andre lande forlanger, om man simpelt hen følger med.

Lad mig nævne endnu en ting. Det er klart, når man diskuterer en sag som denne, at der er mulighed for at nævne mange problemer. De problemer, jeg nævner her, nævner jeg kun for at anskueliggøre, hvad man inden for arbejderbevægelsen beskæftiger sig med. Der står noget i den blå betænkning om rationaliseringen, som er gennemført fra virksomhed til virksom-

[Chr. Madsen.]

hed. Arbejderne ved ikke noget om, hvorvidt de har fået den opnåede rationaliseringsgevinst, eller de ikke har fået den. Det er selvfølgelig en sag, der ikke vedrører monopollovgivningen, men en betingelse for at gå med til rationaliseringen var jo — det blev sagt klart og tydeligt fra arbejderbevægelsens side — at gevinsten skulle tilgå arbejderne, og at rationaliseringen skulle billiggøre varerne til gavn for forbrugerne. Det var betingelsen, som blev opstillet. Der er vist ikke ret mange områder, hvor man kan reklamere med, at på grund af rationalisering, på grund af større arbejdsbyrde, er en varepris sænket så og så meget.

Alle de ting, jeg her har nævnt, og flere til er baggrunden for det, vi har skrevet i § 11, stk. 2, om, at der ved bedømmelse af, om priserne er rimelige, skal lægges vægt på, at produktionsfaktorerne udnyttes på en samfundsmæssigt forsvarlig måde.

Nu da jeg er her, vil jeg godt gøre en lille bemærkning til. Da den højtærede handelsminister også er ny minister for egnsudvikling, synes jeg at bemærkningen er på sin plads. Hvis man havde beregninger og materiale, kunne man vel nok sige, at mange af de virksomheder, der er blevet opbygget her i København, arbejder med for store omkostninger, fordi de faktisk er placeret et forkert sted, fordi der simpelt hen ikke er arbejdskraft nok, fordi man skal udbygge både S-baner og sporvejsnet og bygge boliger, som folk mangler. Det er vel også noget, der skal indgå i beregningerne. Det kan selvfølgelig ikke indgå i beregningerne, før en varepris skal fastsættes, men kendte man de faktorer, der gør sig gældende, den beregning, der skal til for at finde ud af, om industrien er lagt det rigtige eller det forkerte sted, så er der ingen tvivl om, at man fra organisationernes side og fra befolkningens side meget gerne ville sige et par ord i denne anledning.

Jeg er klar over, som sagt, at der ikke er nogen mulighed for at få dette lovforslag igennem — ja, der er mulighed for at stille forslag om udvalgsbehandling, men der er ingen mulighed for at få udvalget til at behandle lovforslaget, vi har fremsat. Vi skal hjem på lørdag. Jeg har naturligvis

forstået, at regeringen affærdiger vort forslag med den henvendelse til monopoltilsynet, som den højtærede handelsminister har forklaret om.

Chr. Christiansen: Jeg kan på mit partis vegne give fuld tilslutning til den højtærede handelsministers synspunkter angående hele prissituationen og dermed også det foreliggende lovforslag.

Det er særdeles fornuftigt at få foretaget en undersøgelse som den, den højtærede minister har taget initiativet til her i starten af juni måned ved en henstilling til monopoltilsynet om at holde et vågent øje med hele udviklingen. Situationen er jo noget anderledes end i 1956 og i 1958, fordi selve konkurrenceprincippet er trængt stærkere igennem og dermed forhåbentlig også en mere udpræget liberalistisk politik.

Det ville være meget interessant af de undersøgelser, der her skal foregå, virkelig at få konstateret, om den så højt priste liberalisme nu også virkelig har fået lov til at slå igennem i den foreliggende situation. Det er jo sådan, at for at få udarbejdet en lovgivning som den, de ærede medlemmer fra socialistisk folkeparti har foreslået, skal der foreligge et omfattende materiale, og det er vel også grunden til, at det foreliggende lovforslag er så spinkelt i sin udformning, som man i virkeligheden, når man skal være ganske ærlig, må sige det er.

Jeg har tidligere som mit partis ordfører fremført en række principielle betragtninger om lovgivningen vedrørende priser, avancer og monopoler, og jeg skal derfor ikke i dag trætte det høje ting med at gentage en række af disse synspunkter; dels er de altså fremsat tidligere, dels kan det være, at det undersøgelsesarbejde, der nu bliver iværksat, vil give et ganske andet syn på visse områder, end man tidligere har haft.

Vi finder en lovgivning om monopoler og indseende med priser stærkt påkrævet, og vi mener også, at lovgivningen herom indtil nu har ydet det forbrugende publikum betydelig beskyttelse. At der er huller i lovgivningen og visse vanskeligheder på disse områder, skal jeg gerne indrømme, men det må være monopoltilsynets opgave nu at skaffe os et materiale, der viser, om den prisudvikling, der foregår, kan siges at være

[Chr. Christiansen.]

urimelig, og om priserne er beregnet på et sådant grundlag, at det egentlig ikke svarer til den liberalistiske udvikling, der dog har været talt så meget om vi skulle sikre os herhjemme. Der er naturligvis selv under de nye forhold en vis fare for fortsat trustdannelse — måske de nuværende økonomiske forhold ligefrem fremmer en sådan — og der er måske grund til at være særlig opmærksom på de vareområder, hvor trustdannelsen især har mulighed for at brede sig og ofte brede sig på en måde, som måske ikke helt er til det forbrugende publikums glæde. Jeg finder derfor, at det er en samfundsopgave at have sin opmærksomhed henvendt på hele dette spørgsmål, og jeg tror, at den undersøgelse, handelsministeren nu har gjort rede for i det høje ting, vil være af stor betydning for bedømmelsen af, på hvilke områder der skal sættes ind.

Det er naturligt, at i en situation som den, vi befinder os i, efter langvarige overenskomstforhandlinger ikke alene med arbejdere, men også med tjenestemænd, bliver problemet, om den løn, man nu får, virkelig er en realløn, eller om der bagefter følger farlige og høje avancer, som beskærer den løn, man vel fra starten havde forudsat var en realløn. Det ville derfor være rart, om liberalismens gode tanker nu ville komme til udfoldelse, og at man ikke søgte at hoppe over, hvor gærdet er lavest, ved blot at lægge et par procenter oven i varens pris. Dermed ville det hele jo egentlig være i orden.

De nu iværksatte undersøgelser bør resultere i nye planer om monopoler, priser og avancer, og hvis disse virkelig er af en sådan karakter, at det samfundsmæssigt set vil være rimeligt at lovgive herom, så må en sådan lovgivning blive et led i det kommende folketingsårs arbejde. Jeg har naturligvis ofte konstateret, at lønforhøjelser bare er blevet lagt over på varerne. Jeg synes nu, det er for let, og i et liberalistisk samfund kan det i hvert fald ikke være rimeligt, for derved fjerner man sig i virkeligheden fra den liberale tanke, der ligger i, at man prøver på at skabe de indkomster, som nu er mulige. Vi kan ikke kun betragte lønningerne som almindelige omkostninger, der bare skal væltes over på forbrugerne, efter

at disse lønninger er gennemført ved overenskomster, ved lovgivning eller på anden måde. For os at se drejer det sig også om det samlede produktionsresultat, der opnås på arbejdsmarkedet, og om, hvad der kan indvindes gennem en forbedret rationalisering af virksomhederne, en forbedret tilrettelægning af arbejdet i virksomhederne, og dette gælder ikke alene industrien, men også handelen, således at den ikke skal føle sig frigjort fra at være med i rationaliseringen og det arbejde, der går ud på at bringe omkostningerne så langt ned som muligt. Produktivitetens mål er jo netop at prøve på at nedsætte omkostningerne, og her er det ikke nok blot at lægge lønforhøjelsen oven i varens pris.

Jeg tror derfor ikke, at det lovforslag, det ærede medlem hr. Chr. Madsen m. fl. har fremsat, er egnet i den nuværende situation. Jeg ser nok, at det ærede medlem i sin skriftlige fremsættelse har sagt noget om, at monopoltilsynet skal have beføjelser til at kontrollere priser og avancer og have ret til at foretage indgreb over for urimelige priser og avancer. Dette er jo en tilpas flydende udtalelse om, hvad man egentlig tilsigter, og jeg kan derfor spørge, om man med det fremsatte lovforslag overhovedet kan løse den opgave, man har troet at kunne løse. Jeg tror det næppe; så skulle forslaget formentlig have haft en ganske anden udformning, og det kan jo ikke gøres i den hast, man har tænkt sig.

Jeg har nok set, at det ærede medlem hr. Chr. Madsen har citeret den højtærede statsminister. Jeg synes, at de bemærkninger, statsministeren har fremsat den 14. maj 1961, er aldeles rimelige; jeg kan stå bag dem, og de har også allerede haft til følge, at den højtærede handelsminister har rettet en henvendelse til monopoltilsynet og endog har sikret sig erhvervenes deltagelse i den undersøgelse, der er tale om.

Jeg vil også gerne sige til det ærede medlem hr. Chr. Madsen, at folketinget har jo ikke i den arbejdssituation, vi lige har oplevet, optrådt som voldgiftsdommer. Så vidt mig bekendt var det mæglingforslag, vi ophøjede til lov, vedtaget af arbejderne; for dem kan det i hvert fald ikke blive betragtet som nogen art af voldgift, når de selv i forvejen havde givet tilslutning til det. Jeg synes egentlig også, at det lovforslag;

[Chr. Christiansen.]

vi her drøfter, burde have haft en lidt anden udformning. Jeg havde gerne set en lidt mere fyldig og mere konkret fremsættelse, for slet ikke at tale om nogle bemærkninger til de ændringer i paragrafferne, som er foreslået. Når jeg ser dem nøje igennem, synes jeg det er meget svært at finde ud af, hvad der egentlig er meningen med disse paragraffer, hvordan de overhovedet skal fungere. Det havde måske været ønskeligt, at man i stedet for det hastværk, man tilsyneladende har haft, havde ventet og prøvet at få noget mere ud af det. Jeg forstår, at det ærede medlem mener, at man ikke ville ændre ret meget; men jeg er lige ved at tro, at man har foreslået at ændre så lidt, at der faktisk ikke rigtig er blevet noget ud af det. Det er jo ikke et forslag om prisstop eller om avancestop, og jeg synes egentlig, man med en vis berettigelse kan sige, at det er et stykke hastværksarbejde, som ikke engang er et arbejdsgrundlag eller et forhandlingsgrundlag, ud fra hvilket man kunne prøve at få noget ud af hele dette — set fra mit og mit partis side — meget vigtige spørgsmål, som vi meget gerne vil være med til at drøfte; men vi vil have et solidt og ordentligt grundlag for gennemførelse af foranstaltninger på disse områder. Jeg ved jo af erfaring, at lovgivningen på disse områder skal være vel funderet i sine argumenter for overhovedet at vinde genklang, og så kan det måske endda knibe en gang imellem at få virkelig tilslutning dertil.

Jeg vil derfor slutte med at sige, at jeg mener ikke, det foreliggende lovforslag vil formå at udrette noget i den situation, vi befinder os i i øjeblikket, og jeg synes egentlig godt, vi kunne være sparet for det. Jeg kunne henstille, at man trak det tilbage.

Anker Lau: Hvis man kunne tænke sig at drage sammenligninger mellem den udvikling, der finder sted uden for dette hus, og den, der foregår herinde — det ville jo i og for sig ikke være unaturligt — kunne man somme tider komme til det resultat eller få det indtryk, at vi her befinder os i et museum for politiske taler og politisk argumentation. Ja, man kan somme tider synes, at livet udenfor har en sådan fart på, at det er lige ved at slippe kontakten

med det høje ting, og at det ligefrem kan knibe for befolkningen at forstå det sprog, vi taler herinde. I de dertil egnede situationer holdes der som regel herinde de samme taler og bruges den samme argumentation som i de sidste 30-40 år. Det tror jeg den højtærede minister hr. Bertel Dahlgaard, der har siddet her meget længe, næsten vil kunne give mig ret i. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Til dels ja!). Det slog mig ganske særlig under strejkedebatten, hvor vi bl. a. hørte de ærede medlemmer hr. Hans Rasmussen og hr. Aksel Larsen. Hvis man i denne forbindelse ikke vil misforstå en spøgefuldhed, må jeg indrømme, at jeg fik tanken henledt på en gammel cirkushest, der hørte den gamle strejkemelodi og så dansede den sædvanlige dans. Det foreliggende lovforslag er vel egentlig udtryk for omtrent det samme, og jeg kunne naturligvis også holde den samme tale, som da vi behandlede et lignende lovforslag for nogle år tilbage; det skal jeg imidlertid lade være med.

Det er, som om alt det, der sker uden for dette hus, har forfærdelig svært ved at blive bemærket her, og det er, som om de erfaringer, der gøres, ingen virkninger har her. Her går spillet om stemmerne videre, tilsyneladende uden hensyn til, hvilke virkninger det har på befolkningens daglige liv i en vanskelig og farlig tid. Man har tilsyneladende dårligt opdaget — eller i alt fald drager man ikke konsekvensen deraf — at Danmark er medlem af de syv og nu gør sig de allerhæderligste bestræbelser for at komme ind i de seks. Vi ved da alle sammen, at disse markedsplaner betyder et stort fremskridt for den vestlige verden, og dog er det, som om det herhjemme oftest opfattes som noget af en ulykke, man skal stritte mest muligt imod. Det, som det nu drejer sig om — det tror jeg da vi efterhånden alle er klar over — det er konkurrenceevnen, den er det helt afgørende. Men hvad gør vi, og hvad gør man for øvrigt også rundt omkring andre steder, hvor man kan komme af sted med det? Vi gør alt, hvad vi kan, for at få omkostningerne gjort så store som overhovedet muligt, og man siger til det erhvervsliv, der skal gøre en indsats for at erobre en plads ude i verden: I må skam ikke forhøje jeres priser af den grund. Selv er arbejderne jo undtagne fra mono-

[Anker Lau.]

polloven, udtrykkeligt undtagne, medens den skal bruges over for dem, der skal betale lønnen.

Det ærede medlem hr. Chr. Christiansen siger, at der er noget, der hedder produktivitet; og det er selvfølgelig rigtigt, at i den udstrækning, den virkelig sætter ind, har man en mulighed for at komme fremad. Men der er dog grænser for fremme af produktiviteten, når man tager de penge, der skulle sættes i maskinerne, fra befolkningen og konverterer dem til skatter. Der er også grænser for den menneskelige arbejdskrafts muligheder, det skal man dog heller ikke helt glemme.

Jeg kan ikke undre mig over, at det ærede medlem hr. Brodthagen for nogen tid siden brugte ordet „galeanstalt“ om noget af det, der foregår her i landet for tiden. Men som de politiske forhold er i Danmark, kan jeg heller ikke fortænke den nuværende høje regering i at have talt med monopolrådet og at ville følge udviklingen på disse områder. Erhvervene har naturligvis her stillet sig til disposition, det er da givet; man kan ikke og vil naturligvis ikke misbruge en situation som den foreliggende.

Der har jo gang på gang fra monopolrådets side været foretaget undersøgelser på det ene og på det andet område, og så vidt mig bekendt har man ikke fundet et eneste tilfælde, hvor man har måttet gribe ind over for priserne og fastslå, at de var urimelige. Men jeg vil advare imod fortsat at vise erhvervslivet den mistillid, som bl. a. dette lovforslag er et udtryk for, altid at gøre erhvervslivet til prægelknabe i enhver situation; thi det, vi har brug for nu, er et stærkt og konkurrencedygtigt erhvervsliv, som en stærk regering giver den medvind, der skal til for at klare skærene på de store markeder. Dette gør man andre steder i Europa, og resultatet kan det høje ting jo ikke være uvidende om. Hvorledes vi så her i landet får tilvejebragt det stærkeste erhvervsliv, kunne man dog måske finde ud af — det bliver værre med den stærke regering, det vil jo nok tage sin tid. Men på linje med den resolution, som Det internationale Handelskammers kongres vedtog her for ganske nylig, synes jeg det

er rigtigt at pege på dette som en af de ting, der er værd at overveje.

Her i landet har vi nu igen bevilget hinanden større indtægter, inflationsskruen har fået en ny voldsom omdrejning; så kom naturligvis diskontoforhøjelsen, og til efteråret tør vi alle sammen vist ikke vente noget bedre end højere skatter, og så vil vi opdage som så ofte før, at ingen af os har fået noget. Vi har tværtimod fået konkurrenceevnen ødelagt, den er gået fløjten, og sparerne er blevet snydt endnu en gang. Jeg tvivler ikke på, at den høje regering er klar over, at dette bliver resultatet, men det havde været modigere at sige sandheden, inden ulykkerne var sket. (Økonomiministeren [Bertel Dahlgaard]: Det blev sagt!). Det rettede man sig desværre ikke efter, hvad vi naturligvis må beklage.

Skal vi få en lys fremtid ud af de markedsplaner, som nu foreligger, er der to ting, man virkelig bør sætte ind på. For det første må erhvervslivet vide, hvor vi går hen, og dernæst må det have arbejdsro i en årrække, være fri for politiske indgreb, der svækker det arbejde, som skal til. For det andet må der udvises forståelse af, at man ikke kan skabe virkelig velstand ved at give hinanden flere penge, men kun ved den størst mulige produktion af konkurrencedygtige varer og ved at konvertere en betydelig del af skatterne til privat opsparing. Hvis vi gør det på den måde, så kommer fremskridtet, så kommer der humør, arbejdsglæde og tryghed. I modsat fald slipper vi aldrig af med den herskende uro og den evige utilfredshed, som trods fuld beskæftigelse og trods de såkaldte gode tider trives alt for godt i vort lille samfund.

Med disse ord skal jeg meddele, at mit parti ikke kan være med til at fremme det foreliggende lovforslag.

Weikop: Jeg vil meget nødig, som den foregående ærede taler kaldte det, holde museumstaler, og derfor kunne jeg godt tænke mig at begynde med sporvognene.

Det ærede medlem hr. Chr. Christiansen sagde — det forstod jeg var ikke nogen liberal tanke — at når lønningerne steg, gik man bare hen og forhøjede prisen på varerne. Nu er sporvognene ganske vist

[Weikop.]

ikke en vare, men en ydelse, men derfor kan man godt spørge det ærede medlem hr. Chr. Christiansen, hvem han tror der kommer til at betale de store lønstigninger, når de kommer. Det gør de, der kører i sporvognene. Ganske enkelt vil lønstigningen blive lagt på, og hvis den ikke bliver lagt på billetterne, så bliver den lagt på skatterne. Jeg er tilbøjelig til at tro, at det vil ske ved en takstforhøjelse. Nu er der selvfølgelig det at sige hertil, at det ærede medlem hr. Chr. Christiansen kender vel ikke så meget til det som jeg; han har det som jeg, han kører gratis i sporvogn, så han får ikke lejlighed til at mærke det ret meget. Lad mig sige dette til at begynde med.

Lad mig dernæst sige, at det ikke overrasker mig, at socialistisk folkeparti har fremsat dette lovforslag; det er klart, at det ikke kan overraske. Men jeg må egentlig sige, at det overrasker mig noget, at den højtærede handelsminister eller — som det også er sagt — regeringen nu af rent politiske grunde allerede har sat undersøgelser i gang, alt det, som den højtærede handelsminister fortalte så levende om, til trods for at det efter min opfattelse er ganske upåkrævet; og i virkeligheden gav den højtærede handelsminister mig også en argumentation derfor: for der var jo de områder, der var under monopolloven, og de var under kontrol, og dér, hvor der var fri konkurrence, klarede de sig selv, men så var der et vareområde midt imellem — jeg kunne for resten godt lide at vide hvilket vareområde — der ikke var udsat for konkurrence. Dette fik vi ikke noget at vide om.

Jeg mener, at alle disse undersøgelser, der skal begyndes med, slet ikke er påkrævede, og det mener jeg af forskellige årsager. Må jeg ikke allerførst minde om, at vi for et års tid siden foreslog lov om indseende med priser helt afskaffet, og vi foreslog også en ændring af monopolloven, alt sammen under hensyn til den konkurrence, som alle satte ind med efter liberaliseringens gennemførelse, og jeg tror nok, jeg må sige en konkurrence, som bl. a. regeringen var ængstelig for skulle blive alt for stram. Når jeg siger det, er det begrundet i, at den forrige handelsminister var så ængstelig for konkurrence — den højtærede forhenværende

handelsminister havde vel ikke været så ængstelig for konkurrence — at han ikke gennemførte sin egen liberalisering helt til bunds. Og jeg tør vel også sige, at i hvert fald det radikale element i regeringen vel næppe var gået ind for de toldforhøjelser, vi drøftede dengang, hvis årsagen ikke netop havde været, at man var så bange for den stærkt øgede konkurrence udefra.

Så kan man jo rejse det spørgsmål, som den højtærede minister rejste i dag: er konkurrencen blevet mindre end for et år siden, er toldens virkninger større end for et år siden? Det ved vi godt er slet ikke tilfældet, men at det modsatte er tilfældet. Tolden afvikles i det forudsatte tempo eller i stærkere tempo, kan man sige; for så vidt angår importens liberalisering, går det jo som forudsat. Altså er konkurrencen ikke blevet svækket, tværtimod, den er blevet stærkere. Det forekommer mig at være en meget ængstelig handelsminister, og her tænker jeg altså på den nuværende handelsminister og på hans store ængstelse for den udenlandske konkurrences uheldige virkninger. Han skulle i stedet for at foretage disse undersøgelser, der her er tale om, hellere have holdt et foredrag og klarlagt, hvad der i konkurrencemæssig henseende er sket i det sidste år. Regeringen var jo nemlig for et år siden ganske enig i, at forudgående prisgodkendelse kunne undlades, når produktion eller fordeling kunne forbedres gennem aftaler eller bestemmelser, og regeringen var også enig i, at det var afgørende, at vi, efter at vi var kommet ind i frihandelskommenslutningen, ikke måtte forringe de danske virksomheders stilling på det danske marked i forhold til de udenlandske virksomheder. Det var for et år siden, der var enighed om det, og der var enighed om, at handelsministeriet skulle følge udviklingen på dette meget vigtige område.

Og nu kan jeg have lov at spørge: hvad er der sket? Vi får en hel masse at vide, men på dette vigtige område intet. Jeg spørger: hvad er der sket? Vil den højtærede handelsminister gøre skridt til, at danske virksomheder bliver stillet på lige fod med konkurrenterne f. eks. i England eller med erhvervsvirksomheder, som man konkurrerer med inden for de seks? Hvilke forberedelser har den højtærede handelsmini-

[Weikop.]

ster i gang på dette meget vigtige område? Hvorfor bruge papir og arbejdskraft på at følge prisudviklingen, oven i købet på alle varer — og hvad vil det sige: på alle varer? Jeg læste i et blad, at der skulle stå i den skrivelse, den højtærede handelsminister har sendt til monopoltilsynet, at det drejede sig om alle varer. Hvorfor gør man dog det? Velsagtens med henblik på — som det også er sagt her — muligheden af en forøget kontrol og en efter min mening overflødig kontrol. Men jeg synes, den højtærede handelsminister hellere burde beskæftige sig med et langt vigtigere forhold, nemlig dette, om danske virksomheder er dårligere stillet i lovgivningsmæssig henseende med hensyn til kontrolforanstaltninger end virksomheder i de store lande inden for markeds sammenslutningen. Det er problemet, og jeg spørger: skal der nu beskæftiges mange mennesker med overflødigt papirarbejde? Se, jeg synes, vi er ved at kvæles i papir og administration i dette land. Er det meningen, at der nu her skal ansættes — jeg vil ikke sige priskontrollører, for der er vel ikke noget at priskontrollere, men prisundersøgere? Jeg synes ærlig talt, man skal sige til regeringen og den højtærede handelsminister: tag dog nu og hold op! Så vidt jeg ved, er de undersøgelser, der er foretaget i henhold til lov om indseende med priser, blot blevet noget papir og tryksager og omkostninger til glæde og gavn for ingen. Jeg havde nok lyst til at vide, hvad prisbevidsthed er. Har alle disse papirbunker og undersøgelser skabt prisbevidsthed hos forbrugerne? Hvad er prisbevidsthed — som den højtærede minister siger? Lad os få det at vide, og hvordan man er kommet til prisbevidsthed. I hvert fald så vidt jeg kan se, har der ikke været nogen som helst brug for loven om indseende med priser. Der har i alt fald — som det allerede er sagt — kun været meget lidt begrundet formodning om, at prisdannelsen har været uheldig, for ellers ville organisationerne naturligvis have rejst sådanne spørgsmål.

Det, der går igen, er jo, at det er forbrugerne, man vil beskytte, forbrugerne kræver oplysning, og det forstår jeg. Men er det da kun oplysning om selve virksomhedernes prisberegninger, der har interesse, og har det ikke interesse i bred almindelig-

hed at give oplysninger om, hvorfor varepriserne er steget i de senere år under denne regering? Jeg er noget tilbøjelig til at tro, at forbrugersammenslutningerne — som jeg har meget stor respekt for — på noget ensidig måde interesserer sig for prisudviklingen. Der er jo mange andre faktorer, f. eks. en absolut avance, der både bestemmer priserne og kan fordyre varerne. Regeringens dispositioner har vel nok været en meget fordyrende faktor for prisudviklingen. Men ikke organisationerne bl. a. skulle oplyse forbrugerne om, at dyre penge giver dyre varer, at omsætningsafgifter fordyrer varerne i en grad, som vel de færreste tænker over, at staten fordyrer lille Peters bukser, Christians arbejdstøj og fru Petersens gulvtæppe i uhyre grad o. s. v. o. s. v.?

Man kan være enig eller uenig om omsætningsafgifters berettigelse og om den politik, der føres, men rent faktiske oplysninger om, i hvilket omfang lovgivningen og dermed regeringen har fordyret varerne, var det egentlig efter min opfattelse mere nyttigt for forbrugerorganisationerne at give i stedet for bare at kræve undersøgelser — hvilket i sig selv ikke er odiøst — af gulerødder, grønsager, flæsk, og hvad ved jeg. Man kan vende og dreje det, så meget man vil; det er, som om der lurer en vis mistænkeliggørelse.

Det er i øvrigt mærkeligt, at de erhverv, der ikke kræver statens støtte, kræves kontrolleret, til trods for at forbrugerne nu er i stand til stort set at vælge og vrage frit; hvis en virksomhed er for dyr, kan man gå til en anden. Forholdet er ganske simpelt det — og det ved den højtærede handelsminister bedre end nogen anden — at konkurrencen er ved at kvæle den mindre butikshandlende her i landet. Det er helt meningsløst — for ikke at bruge stærkere udtryk — hvis undersøgere nu skal til at løbe rundt og kontrollere detailhandelspriser og der skal laves lister og papir, når der samtidig her i landet findes store skattefrie koncerner, der efter egen opfattelse alene tjener forbrugernes interesser. Jeg så i et blad forleden, at brugsforeningerne har haft en omsætning på 1,6 milliard kroner, og at Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeningers handelsomsætning har været på 850 mill. kr.

[Weikop.]

Det er klart, at forholdene nu er sådan, at det er et spørgsmål om at klare sig i konkurrencen og ikke om at udnytte forbrugerne. Jeg nærer i øvrigt meget stærk tvivl om, at butikshandelen kan få indtægtsstigninger svarende til dem, regeringen bevilger andre i samfundet. Derfor er det efter min mening berettiget at sige til den højtærede handelsminister: kast alle overflødige undersøgelser over bord og sørg i stedet for, at dansk erhvervsliv ikke bliver ringere stillet end andre landes erhverv i den vestlige verden.

Efter de udtalelser, jeg her har fremsat, kan man ikke være i tvivl om, at vi ikke vil være med til at gennemføre det lovforslag, som socialistisk folkeparti her har fremsat. Tværtimod, vi vil gå en anden vej, der ikke er til skade for forbrugerne, men både til gavn for dem og for dansk erhvervsliv.

Baunsgaard: Jeg har forstået så meget af det hele, at en del af begrundelsen for fremsættelsen af dette lovforslag er en angst for, at de lønstigninger, der har fundet sted her i foråret, skal blive opslugt af nye prisstigninger. Jeg vil da gerne sige, at hvis det skulle gå sådan, at lønstigningerne blev opslugt af nye prisstigninger, var det jo lige bittert nok. Den eneste forudsætning for, at det ikke sker, er nu, at produktiviteten, den kommende produktionsfremgang står mål med den lønstigning, der er sket, så at der er mulighed for at dække den omkostningsforøgelse, der har fundet sted. Sker det ikke, kan jeg ikke se, hvordan man har nogen mulighed for at forlange, endsige forvente, at priserne ikke skulle stige.

Meningen med en monopollovgivning må netop være, at den tager sigte på at beskytte forbrugerne på områder, hvor konkurrencen ikke er effektiv. Jeg har ingen fornemmelse af, at monopoltilsynet ikke både effektivt, dygtigt og på en særdeles god måde har udøvet denne opgave — det, der er blevet

tillagt monopoltilsynet af opgaver, har det løst. Er der altså konkurrencebegrænsninger, ligger opgaven i at beskytte forbrugerne mod de uheldige følger af en sådan konkurrencebegrænsning. Men dér, hvor konkurrencen er effektiv, findes der ingen bedre priskontrol end netop konkurrencen selv.

Skulle det nu gå sådan, at man føler den omtalte ængstelse meget stærkt, er der i og for sig kun ét virkelig effektivt middel, nemlig at bidrage til, at konkurrencen overalt bliver så effektiv som muligt, og dertil skal vi nok blive hjulpet af den udvikling, vi har engageret os i. Allerede i denne sommer sker der en udvidelse af liberaliseringen og en toldnedsættelse, og derfor vil jeg gerne sige til de forskellige politiske talere og organisationsrepræsentanter, der har så travlt med at tale om en konkurrence, der ikke er effektiv nok, at jeg nu nok tror, at deres spekulation i noget højere grad vil komme til at dreje sig om, hvorvidt denne konkurrence ikke er for hård. Jeg tror, man vil få bitre erfaringer, hvis man ikke anerkender og erkender, at forudsætningen for, at der er dækning for lønforhøjelserne, er, at man ikke lader disse lønforhøjelser gå ud over produktionsfremgangen. Vil man ikke det, gør man noget, som man aldrig slipper godt fra: man forsøger at oprette egne begåede fejl ved at tale om noget andet og skælde ud på andre. Noget sådant giver ikke resultater.

Se, vi står over for denne udvidelse af liberaliseringen, og jeg er da enig med den højtærede minister, som siger, at hvis der er områder — ministeren mente, der var det, jeg er knap så sikker på, at der er det — hvor der ikke i monopollovens forstand er konkurrencebegrænsning, men hvor man alligevel ikke kan sige, at konkurrencen er effektiv, er det bedste middel, at man sørger for konkurrence ude fra. Hvis man kan være enig om det, er jeg helt sikker på, hvad jeg i øvrigt var i forvejen, at det her fremsatte lovforslag er inderlig overflødigt.

Jeg forstod på det ærede medlem hr. Chr. Madsen, at en af grundelserne for, at han

[Baunsgaard.]

var utilfreds med tingenes tilstand, var, at han skulle give 3 kr. 25 øre for en øl på Rådhuspladsen, eller var det et andet sted? Ja, det kan også være bittert, men hvis det er meningen, at det ærede medlem vil have, at en øl skal koste det samme alle steder, så er lovforslaget ikke udarbejdet effektivt nok. Jeg skal gerne være det ærede medlem behjælpelig med at finde et sted, hvor øllerne er billige. Det, det drejer sig om, er vel egentlig, at man kan få lov til at vælge mellem steder, hvor varerne er billige, og steder, hvor de er dyre, og hvor man det ene sted får noget, man ikke får det andet sted. Det er det, der er meningen med konkurrence.

Jeg tror, man skal indstille sig på, at man ikke kan tale sig fra det, der skete her i foråret. Det, der skal til, er viljen til at erkende, at der skal en produktivitet-fremgang til, der svarer til lønstigningen, og i denne forbindelse må opgaven være at medvirke til at forklare alle, at hvis det skal opnås, er ulovlige strejker, som vi lige har haft og tilsyneladende ikke er helt færdige med, ikke ligefrem det allerbedst egnede middel. Jeg tror, der er en indsats at gøre dér med udsigt til et langt bedre resultat.

Bækgaard: Det foreliggende lovforslag går ud på forøget indgreb fra det offentlige over for private erhvervsvirksomheder, og det ønsker mit parti ikke at medvirke til, tværtimod. Vi mener, at en driftig medborger, der risikerer kapital og arbejdsindsats i en virksomhed, skal have så frie hænder som vel muligt. Det er mit indtryk, at forslagsstillerne helt har glemt, at bliver dette lovforslag gennemført, rammer det i allerhøjeste grad arbejderne; for hvis lysten til at drive erhvervsvirksomheder falder væk på grund af unødigt offentligt tilsyn, vil beskæftigelsen falde i takt hermed.

Der er i forrige måned blevet enighed om større lønninger til erhvervsvirksomhedernes funktionærer og arbejdere, men erhvervene står sikkert over for større og større konkurrence i den nærmeste fremtid, så at priser og avancer af den grund ganske naturligt vil finde et sundt leje. Jeg tænker her på Danmarks indtræden i de seks.

Vi vil gå imod dette lovforslag, da vi

mener, det vil hæmme det frie initiativ og den frie virkelyst og på længere sigt svække dansk erhvervs konkurrenceevne.

Handelsministeren (Lars P. Jensen): Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger, og de skal ikke blive lange.

Det ærede medlem hr. Weikop mente, at denne undersøgelse er overflødig. Hertil skal jeg sige, at den opfattelse kan det ærede medlem jo have, og det skal ikke bebrejdes ham. Det ærede medlem spurgte, om det nu blev nødvendigt at ansætte mange folk i monopoltilsynet. Det er ikke tanken, men jeg vil gerne understrege over for det ærede medlem, at de folk, det bliver nødvendigt at ansætte, de vil blive ansat, for denne undersøgelse skal ikke være et slag i luften; det skal være en undersøgelse, der giver os mulighed for at vurdere pris- og avanceudviklingen i kommende tider.

Jeg skal heller ikke gå ind i en lang diskussion med det ærede medlem hr. Anker Lau om de økonomiske problemer. Det bliver der rig anledning til i morgen, når statsministeren lægger op til debat om de hjemlige økonomiske forhold. Men når det ærede medlem i dag taler om pengeudpumpning og den deraf følgende øgede købekraft, kan jeg fristes til at sige, at det kunne jo lyde forunderligt, når vi har en venstregruppe, som ikke har holdt sig tilbage hverken med hensyn til skattelettelse eller med hensyn til forslag om øget støtte til landbruget. Der bliver imidlertid rig anledning til at gennemdiskutere hele den økonomiske situation i morgen.

Til det ærede medlem hr. Chr. Madsen vil jeg gerne sige, at jeg affærdigede ikke lovforslaget, fordi jeg har bedt monopolmyndighederne om at foretage denne undersøgelse. Jeg ville have affærdiget det, også uden at jeg havde foretaget denne henvendelse. Jeg mener, at lovforslaget, hvis det blev gennemført, ville give en vis, skal vi sige falsk sikkerhedsfølelse. Hvis der er nogen, som tror, det ville betyde noget, så tror de fejl, for det ville det ikke komme til. Jeg kan også betro det ærede medlem, at jeg havde sat denne undersøgelse i gang, uden at dette lovforslag var kommet.

Det ærede medlem hr. Chr. Madsen erkender i dag, at lovforslaget er lavet i

[Handelsministeren.]

hast, og det bærer det også præg af. Det skal jeg ikke bebrejde det ærede medlem, jeg erkender, det er svært at lave et forslag om disse udviklede problemer; men jeg vil dog gerne sige til det ærede medlem, at netop på de områder, hvor det er så svært, vil det ærede medlem altid, hvis han har brug for det, kunne få hjælp af handelsministeriets embedsmænd til udarbejdelsen. Jeg erkender som sagt, det er svært, når man ikke har embedsmænd ved siden af sig, at lave et lovforslag på den rigtige måde.

Det ærede medlem hr. Chr. Madsen sagde, at der var kommet adskillige henvendelser bl. a. fra De samvirkende Fagforbund og fra Dansk Arbejdsmands og Special Arbejderforbund. Det er rigtigt, men jeg tror nu ikke, det var et sådant lovforslag, man havde tilsigtet med sine udtalelser. Det, man fra disse organisationer tilsigtede, var jo et pris- og avancementstop. Man kan diskutere, om det er rigtigt eller ej, og man kan mene om det, hvad man vil; men det, der for mig er afgørende, er, at dette lovforslag ikke indeholder nogen af disse foranstaltninger, og at det ikke er et forslag om, at kun en del af lønstigningen, må indregnes i priserne, sådan som det har været fremme før i lignende situationer, og det indeholder heller ikke en avancementkontrol som den, det ærede medlem hr. Weikop i sin tid, da han var handelsminister, indførte, idet han udstedte forbud imod avancementstigninger. Derfor tror jeg, at man også fra den side, der har ønsket dette, kan være mere tilfreds med, at der bliver sat en undersøgelse i gang, og at vi til efteråret kan drøfte mulige ændringer på et mere nøgternt grundlag, hvilende på resultaterne af en sådan undersøgelse, som kan give os visse holdepunkter, når vi skal overveje spørgsmålet.

Ordføreren for forslagsstillerne (Chr. Madsen): Ja, der er jo rige muligheder for at diskutere, når man kommer ind på problemerne omkring kontrol med avancer og priser.

Det ærede medlem hr. Chr. Christiansen siger, at han ikke kan se, at vort lovforslag er ret meget værd, og det ærede medlem siger, at det er lavet i hast; det vil jeg gerne indrømme. Det ærede medlem siger også,

at det er meget tyndt. Ja, det kan jeg såmænd også godt indrømme, men alligevel må man dog sige, at forslaget, som der burde tages stilling til, giver monopoltilsynet større muligheder for at føre kontrol, og når man nu mener, at man på basis af monopolloven i løbet af sommeren kan gennemføre noget, der vil have værdi, kan jeg ikke forstå en sådan udtalelse, da vort forslag dog er et bedre instrument og altså ikke er så tyndt, som man siger. Der står i lovforslaget, at der skal føres kontrol med et større område, der skal føres kontrol med offentlige virksomheder, og alle aftaler skal anmeldes, der skal ske en udvidelse af rådet, og der skal være offentligt tilsyn med virksomhederne. Alt dette må dog være noget, der har værdi og også vil kunne få betydning for det arbejde, der skal udføres i sommer.

Dernæst har jeg nogle bemærkninger at gøre til de ærede ordførere for henholdsvis venstre, det konservative parti og det radikale venstre. Man taler om konkurrencen, men dette med konkurrence må man jo vide er et meget stort problem; når man taler om konkurrence, er det, ligesom man fører dobbelt tale, man kommer ikke ind på noget konkret, men viger uden om ved at tale om noget andet. Spørgsmålet kan stilles sådan op: hvor megen konkurrence er der i vort land? Er der ikke grupper, der overhovedet ikke har nogen konkurrence, overhovedet ikke respekterer dette med konkurrence? Vi blev belært om i går, at landbruget overhovedet ikke beskæftiger sig med konkurrence; det har ingen muligheder for at gøre det, det er en anden sag; man siger, at henholdsvis 50 øre, 1 kr. og 85 øre over den almindelige markedspris skal være prisen herhjemme for smør, flæsk og kød; det har ikke noget med liberalisering at gøre. Landbruget vil have faste priser. Mon ikke det ligger på samme måde med andre industrier? Tekstilindustrien er gennem mange år blevet beskyttet både ved den ene og den anden lovgivning; den har i de sidste 30 år ikke haft nogen konkurrence. Mon ikke det bliver sådan, at hvis vi kommer ind i de seks, eller hvilken handelsgruppering vi kommer ind i, vil visse industrier påberåbe sig, at de ikke kan arbejde under konkurrenceforholdene her i Europa, fordi der er lande, som har ud-

[Chr. Madsen.]

viklet industrier, der omgående kan tromle den hjemlige industri ned? Af både det ene og det andet hensyn og den ene og den anden årsag er man nødt til at beskytte industrien, bl. a. for ikke at få stor arbejdsløshed. Vi kender det fra tekstilindustrien.

Det ærede medlem hr. Baunsgaard siger, at nu kommer vi til at stå over for noget meget alvorligt, nemlig at vi skal til at konkurrere med udlandet. Ja, sådan er det; man anvender udtryk og benævnelser, der dækker over så meget, fordi man vil undgå at sige noget konkret. Da tyskerne devaluerede, sagde industrien her i Danmark: det var dejligt, nu kan vi bedre konkurrere med tysk industri. Det var et politisk spørgsmål. Man siger til arbejderne under overenskomstsituationen, at af hensyn til den udenlandske konkurrence må de stemme deres krav ned, ikke sætte kravene for højt, men ingen fortæller befolkningen, hvad konkurrencen med udlandet egentlig er, eller hvad arbejdernes lønninger her i landet betyder i denne konkurrence, om disse lønninger er en væsentlig omkostning i konkurrencen med udlandet. Der kan i hvert fald fra arbejderbevægelsen fremføres tal, der viser, at lønstigningerne i vort land ikke er af tilsvarende højde som i vore nabolande. Det ville være meget interessant, om organisationer og institutioner — eller de undersøgelser, der skal gennemføres i sommer — kunne give nogen forklaring på, hvordan det egentlig er med denne konkurrence både indadtil og udadtil. Når man fra borgerligt hold taler om den, er det, som jeg har sagt, tvetydigt. Man bruger den til at afparere alle mulige konkrete forslag med hensyn til kontrol både med avancer og med priser. Man afparerer dem ved at sige, at vi endelig må have gennemført konkurrence, og vi må endelig have gennemført liberalisme, men når vi kommer ind bagved, ser vi, at der er andre ting, der gør sig gældende.

Jeg vil gerne lige sige to ord om øl; vejret er jo dertil. Er man nu interesseret i at få fri konkurrence inden for den branche? Er branchen interesseret i det, er handelsministeren interesseret i, at der skal være forskellige priser på øl af hensyn til beskatning o. s. v.? Er det afgjort, at man er interesseret i det? Jeg tror ikke på, at

man er interesseret i det. Hvis den fri konkurrence skulle gennemføres, måtte det betyde, at de store industrier i hovedstadsområdet, der har rationaliseret og fået en maskinpark, der er fuldkommen ydedygtig, ville tromle alle andre bryggerier ned. Mon man i Jylland og andre steder vil være interesseret i, at ølbryggerierne skal standse, så man får arbejdsløshed i de forskellige områder?

Jeg har nævnt dette brudstykkevis, for at man ikke uden videre skal tale om konkurrence og sige, at konkurrencen kan klare alle problemer, og at af hensyn til konkurrencen bør man gøre dit og dat. Inden for arbejderbevægelsen er der ved at vokse en opfattelse op, der går ud på følgende: lad os nu få papirerne på bordet, så vi kan se, hvad det er, der virkelig foregår. Vi må have ret til en kontrol med disse avancer og priser. Det må simpelt hen være en medbestemmelsesret, som arbejderne med rette kan kræve. Når man så får disse tal og opgørelser, må tiden være inde til, at man kan tage stilling til alle disse problemer fra branche til branche og så eventuelt anlægge en anden overenskomstpolitik end den, man hidtil har ført.

Anker Lau: Ja, når det ærede medlem hr. Chr. Madsen nu ganske klart tilkendegiver, at han ikke aner, hvad konkurrence er for noget, forstår jeg bedre, at dette lovforslag er fremkommet. Jeg tror imidlertid, det ville være håbløst at forsøge at lære det ærede medlem hr. Chr. Madsen det i dag; men jeg vil dog sige så meget derom, at på de områder, hvor det ærede medlem hr. Chr. Madsen nævnte at der muligvis ingen konkurrence var — vi ved vist alle sammen, at sådanne områder findes — har vi monopolloven, og alle har været enige om, at her skal der sættes kontrol ind; det må det ærede medlem også vide. Det turde dog egentlig være tilstrækkeligt.

Må jeg slutte med en enkelt lille bemærkning til den højtærede handelsminister, der ligesom for at sige noget særlig elskværdigt til mig nævnte landbruget i denne forbindelse. Nu er det ikke partiet venstre, der har lavet forliget med den høje regering, det synes jeg dog lige skal siges ved denne lejlighed; men jeg er da ganske

[Anker Lau.]

klar over, at skal alle andre befolkningsdele have deres vilkår forbedret, så kan det erhverv, som sidder i en klemme, vi alle erkender og ser, da ikke være det eneste erhverv, der ikke skal have noget. Det kan ikke være den højtærede handelsministers mening; men jeg er principielt ganske enig i, at den ordning, man her har gennemført for landbruget, er akkurat lige så tosset som de ordninger, man har gennemført for de andre befolkningsdele.

Weikop: Den højtærede handelsminister kom vel af gode grunde ikke ind på nogen af de virkelig vigtige problemer, de hovedproblemer, som jeg rejste. Man kan måske heller ikke forlange, at den højtærede handelsminister skulle være forberedt herpå og kunne huske alle disse ting. Den højtærede handelsminister kunne i hvert fald ikke huske eller ville overhovedet ikke ind på, hvordan vi drøftede de problemer i fjor, og mente, erhvervene skulle være lige så godt stillet herhjemme som erhvervene i udlandet. Alle disse problemer lod ministeren ligge. Jeg tænker nok, det skyldes, at den højtærede minister har så meget at huske på, at det var gået ud af hans hukommelse; men bagefter huskede den højtærede handelsminister virkelig godt, for tænk, han huskede, at i 1951 havde jeg som handelsminister gennemført kontrol med priser og avancer. Det er godt husket, men alt det andet, der er meget vigtigere, er godt glemt. Den højtærede handelsminister ved udmærket godt, at når jeg i sin tid gennemførte avancekontrol, var det, fordi den højtærede ministers parti ønskede det, og fordi det radikale parti pressede på for at få det gennemført. Sådan var forholdene dengang, men jeg er virkelig glad for, at den højtærede handelsminister alligevel ikke helt har tabt hukommelsen.

Altså, den højtærede minister ville slet ikke tale om de vigtige ting, og så talte han om noget andet. Den højtærede minister sagde, at disse udvalg, der nu er gået i gang med undersøgelser, ikke skal være et slag i luften. Der skal ansættes de folk, der skal til, og det vil sige, man skal lade musikken spille. Når jeg sagde, at de tidligere undersøgelser havde været værdiløse, var det, fordi jeg ikke har kunnet se,

at de undersøgelser, der har fundet sted i forbindelse med loven om indseende med priser, har tjent noget som helst formål eller har været værdifulde; jeg må sige, at jeg synes virkelig, de har været et slag i luften. Jeg ønsker ikke, at der skal komme flere undersøgelser af samme art.

Baunsgaard: De udtalelser, det ærede medlem hr. Chr. Madsen kom med om landbrugets priser, synes at åbenbare, at det ærede medlem i hvert fald i det øjeblik, han stod heroppe, har glemt, hvad der er særpræget for landbruget i modsætning til industrien, nemlig at landbruget møder konkurrence fra andre lande, hvis landbrug er hjulpet frem af meget store statstilskud.

Mere interessant var det derimod at høre, at det ærede medlem også mente, at der var områder inden for industrien, hvor der var tale om en lignende situation, at man diktatorisk og ensidigt kunne fastsætte priserne uden konkurrence, og det ærede medlem spørger om det konkrete indhold af mine udtalelser om udenlandsk konkurrence. Ja, det konkrete er, at skal dansk industri klare sig, må den kunne producere til priser, der gør det muligt at gå ind i konkurrencen med de udenlandske industrivarer, når de nu kommer ind her og vi skal gøre os gældende på udenlandske markeder, og det vil igen sige, at vort omkostningsniveau ikke må være for højt. Det ærede medlem udtrykte sin betænkelighed i denne forbindelse og mente, at priserne på sådanne områder måske ikke kunne blive fastsat under betryggende former, og gav samtidig udtryk for, at han talte på arbejderbevægelsens vegne. Jeg må vel tage det som et udtryk for, at arbejderbevægelsen dér, hvor konkurrencen ikke er effektiv, vil være villig til at lukke op, og så når vi frem til målet.

Chr. Christiansen: Jeg har kun en kort bemærkning til det ærede medlem hr. Weikop, som var lidt ironisk indstillet over for museumstaler, som jeg forstod han ikke var særlig begejstret for. Når jeg — måske nok lidt personligt — skal bedømme talerne, var der efter min mening ingen, der var mere museumspræget end netop det ærede medlem hr. Weikops. Så vidt jeg ved, har det ved alle de forhandlinger, vi

[Chr. Christiansen.]

har haft, vist sig, at det ærede medlem har været imod undersøgelser af enhver art og altid sagt, at lige meget hvilke resultater undersøgelsen bragte, var det spildt arbejde og uden betydning. Det kan jeg ikke ændre ved, det er altså et stykke museum, der ligger hos det ærede medlem, og jeg skal lade det hvile.

Jeg vil gerne slutte disse bemærkninger med at takke erhvervsorganisationerne for deres tilsagn om samarbejde i den undersøgelse, som regeringen har ønsket iværksat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 8. juni, kl. 9 med følgende dagsorden:

1) *Forespørgsel til statsministeren af Per Hækkerup m. fl.*

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 om Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse).

Mødet hævet kl. 15²⁰.

93. møde.

Torsdag den 8. juni kl. 9.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om naturfredning har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. og forslag til lov om en

kornordning for høståret 1961-62 ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Per Hækkerup, Erik Eriksen, Poul Møller, Aage Fogh, Aksel Larsen og Iver Poulsen.

(„Hvilke oplysninger kan statsministeren give folketinget om den økonomiske og politiske situation?“).

Ordføreren for forespørgerne (Per Hækkerup): Traditionen her i det høje hus er jo, at vi ved tredje behandling af tillægsbevillingslovforslaget normalt har den politiske afslutningsdebat. Havde vi fulgt den fremgangsmåde i år, ville resultatet imidlertid have været, at vi havde haft denne debat et par uger inden folketinget havde sluttet sit arbejde, og under hensyntagen til, at vi jo i det sidste par uger har haft adskillige betydningsfulde sager til behandling, har der i partierne været enighed om, at det ikke ville være hensigtsmæssigt at holde afslutningsdebat så tidligt, men at søge den henlagt til tidspunktet for den faktiske afslutning af folketingets forhandlinger. Det og det alene er grunden til, at partierne er enedes om at stille den forespørgsel til den højtærede statsminister, som er opført under dagsordenens punkt 1.

Statsministeren (Kampmann): Det har i mange år været sædvane, at vi her i tinget i forbindelse med tredje behandling af tillægsbevillingslovforslaget umiddelbart før sommerferien drøftede den politiske situation og prøvede at gøre status over vintrens og forårets lovgivningsarbejde. I år er tillægsbevillingsloven vedtaget allerede i maj før pinse, og da det ikke er lykkedes at tilendebringe tingets arbejde samtidig, har vi ikke nu, da tinget i denne omgang slutter sit arbejde, den gængse anledning til en almindelig politisk debat. Da også regeringen anser det for nyttigt at fastholde traditionen på dette område, hilser den med tilfredshed den stillede forespørgsel, der giver regeringen mulighed for at redegøre for sit syn på en række aktuelle politiske problemer.